

BUILDING NATIONAL IDENTITY- A CULTURAL ISSUE

Cristian Ioan – Ciula

PhD. student UMFST „George Emil Palade” of Târgu Mureș

Abstract: Without a proper culture we cannot understand what is going on around us and we are willing to repeat many mistakes of the past and to be easily influenced in our decisions of populist, demagogic discourses that are trying to create a society with no personality, a society whose identity is dictated by well-established patterns. Such things are possible even if the identity represents something that people do not choose, but recognize and accept it as a personal good. But in this context, identity discourse appears, a discourse that is unknown to the community, a discourse of political leaders, elites and others who are involved in a process of building, negotiating, manipulating certain collective images, to create identities. This leads to a question "who are we?"

Keywords: identity, culture, collective images, ideological struggle, cultural resources of modernity

INTRODUCERE

În studiul de față am să abordez o problemă care a persistat în România de-a lungul timpului o problemă care persistă și în zilele noastre și anume problema construirii identității naționale, care este strâns legată de o altă problemă și anume de problema culturală a societății.

Fără o cultură adecvată nu avem cum să înțelegem ce se întâmplă în jurul nostru și suntem dispuși să repetăm multe greșeli din trecut, să fim ușor influențați în deciziile noastre de discursuri populiste, demagogice, prin care se încearcă crearea unei societăți, care nu are nicio personalitate, o societate ușor de condus, manevrabilă a cărei identitate este dictată după tipare bine stabilite. Asemenea lucruri sunt posibile chiar dacă identitatea reprezintă ceva pe care oamenii nu o aleg, ci o recunosc și o acceptă ca pe un bun personal. Însă în acest context apare discursul identitar, un discurs care este necunoscut comunității, discurs al liderilor politici, al elitelor și al altora care sunt implicați într-un proces de construcție, de negociere, de manipulare a anumitor imagini colective, pentru crearea unor identități. Astfel se ajunge la o întrebare „cine suntem?”

Înainte de a putea da un răspuns la întrebarea susamintită, trebuie să avem în vedere un aspect și anume faptul că procesul de crearea a acestor identități, este influențat de cultura societății respective. Prin toate acestea se demonstrează faptul că am ajuns la finele unui drum, când trebuie să știm cine suntem sau ce vrem să fim, deoarece în toată perioada modernității și contemporaneității am dus o adevărată luptă „noi cu noi” și am ajuns ca în zilele noastre să nu știm cu adevărat răspunsul la întrebarea sus amintită. Nu în ultimul rând prin studiul de față se încercă identificarea unor soluții a acestor probleme, iar în modernitate cu resursele sale culturale s-ar putea găsi un răspuns, în dezvoltarea culturală a societății, în depășirea barierelor mentale, care ar putea reprezenta adevărate ferestre în ziduri, ferestre prin care să vedem alte răspunsuri la întrebări fără răspuns.

CULTURA ȘI INFLUENȚA ACESTEIA ASUPRA IDENTITĂȚII

Semnificația cuvântului cultură a ajuns să fie bagatelizat, folosit aproape de oricine, toți credem că știm ce înseamnă însă puțin înțeleg cu adevărat sensul acestuia. Dacă căutăm în

dictionarul explicativ al limbii române la cuvântul cultură găsim următoarea definiție: „totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire și a instituțiilor necesare pentru comunicarea acestor valori; faptul de a poseda cunoștințe variate în diverse domenii; totalitatea acestor cunoștințe; nivel (ridicat) de dezvoltare intelectuală la care ajunge cineva”¹. Dar oare este aceasta o definiție care să descrie adevăratul sens al culturii?

Conform filozofului Constantin Rădulescu Motru care a analizat cultura românească în opera „Cultura română și politicianismul”, se ajunge la o concluzie conform căreia cultura desăvârșită este „un ideal care nu este dat a fi atins decât de cei aleși. Cultura fiind formată din bunuri sufletești, valabile, durabile, singurele valori necesare pentru întemeierea unei vieți sociale, sunt acele sentimente care înobilează activitatea individului și nu nimicește individualitatea”². Tot el este cel care ne spune faptul că pentru a ajunge la o cultură adevărată un popor trebuie să treacă prin două stări intermediare: semicultura și pseudocultura. „Pseudocultura care în aparență are toate caracteristicile stării de cultură, însă de aproape realitatea te întristează deoarece forma și fondul nu corespund acestei culturi, este ca un om care are toate însușirile omenești, însă este lipsit de personalitate. Semicultura stă la jumătatea drumului care duce la cultura desăvârșită, poate oferi un mediu sănătos dezvoltării indivizilor și poate reprezenta o stare chiar acceptată de către societate. Aceasta chiar dacă nu este o stare ideală este cea care menține binele, în semicultură oamenii sunt neinstruiți, bineintenționați dar nu sunt micinoși și falși ca în cadrul pseudoculturii”³. Autorul ne descrie cum societatea românească a trăit în semicultură până la jumătatea secolului al XIX-lea, însă odată cu revoluția pașoptistă se pierde și această etapă, deoarece începând din acea perioadă sufletul poporului se înstrăinează de trecut și îmbrățișează cu foarte mare ardoare tot ce vine din afara granițelor țării, lucruri care sunt neoriginale, dar reprezintă pentru societatea din acea perioadă ceva nou. Astfel ne putem da seama de importanța majoră pe care o are ființa umană în angrenajul cultural al unei comunități, deoarece cultura există doar în sufletul omenească, mai bine spus în sufletele membrilor societății.

Dar mai trebuie menționat și faptul că această discuție despre cultură este cel mai bine descrisă și detaliată în regimuri democratice liberale, în care individualul poate să-și exprime părerile și aspirațiile cel mai bine. Indiferent de drumul greu pe care l-a avut democrația până în zilele noastre, semnificația acesteia nu s-a pierdut a rămas aceeași, din limba greacă „demos” care înseamnă popor și „cratos” care desemna putere, într-un cuvânt puterea poporului. Pornind de la acest aspect suntem nevoiți să ne punem totuși și întrebarea dacă așa ceva a existat de fapt și pe pământurile românești. În zilele noastre, avem un sistem democratic, în care puterile sunt separate în stat, în care legea este deasupra tuturor, în care cetățenii sunt cei care decid soarta țării printr-un vot universal, corect, secret și neinfluențat. S-a ajuns la această democrație după mult timp și după multe perioade de grele încercări, încercări care au venit în urma unor regimuri nefaste, mai puțin fericite.

Dar totuși să vedem care au fost de fapt adevăratele momente ale democrației pe care le-a trăit România, și dacă putem spune că avem o anumită cultură, în acest sistem de valori:

- 1859-1864 primii ani ai statului român modern, România era condusă printr-un document numit *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris din 1858*, ca expresie a voinței Marilor Puteri Protectoare.
- 1864-1866 ca urmare a loviturii de stat date de Alexandru Ioan Cuza, se instituie un regim de autoritate personală susținut de o camarilă.

¹ Constantin Rădulescu Motru, *Cultura română și politicianismul*, Editura. Soceu & Co, București, 1904, p.8.

² *Ibidem*, pp.9-16.

³ Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România, Cele Trei Dictaturi*, Editura. Rao, București, 2010, pp.16-18.

- 1866-1871 după lovitură de stat care l-a îndepărtat pe Cuza de domnie este introdusă Constituția Democratică, ale cărei prevederi nu pot fi aplicate încă, este o perioadă pre-democratică.
- 1871-1906 regim democratic.
- 1907 ca urmare a răscoalei se introduce starea de asediu care limitează libertățile democratice.
- 1908-1916 regim democratic
- 1916-1922 o perioadă de război cu prelungire a stării de asediu, și limitarea drepturilor democratice.
- 1922-1930 regim democratic.
- 1930-1932 lovitură de stat din 7-13 iunie 1930 care se bazează pe o camarilă și un sistem politic dirijat de către rege.
- 1933-1937 reintroducerea stării de necesitate cu restrângerea libertăților democratice.
- 1938-1940 dictatură regală.
- 1940-1944 dictatură militară, în regim de război.
- 1944-1947 regim de ocupație sovietică, cu restrângerea drepturilor democratice.
- 1947-1990 dictatură comunistă.
- 1990 până în prezent democrație.

După cum putem observa am avut trei dictaturi din perioada 1938-1989 iar acestea au ocupat cu aproximație 50 de ani din cei 130 de când putem spune că există un stat român. Așadar după cum am observat mai sus România a trăit în perioade de democrație foarte puțin. Oricum în momentul de față o mare parte din populația actuală a României este născută și educată în comunism, iar de aici se poate desprinde o singură concluzie și anume faptul că pentru alte state, democrația, reprezintă un mod de viață la care s-a revenit după 1989, la noi este oarecum o noutate⁴.

Trebuie specificat și faptul că în tot acest timp conceptul de identitate și mai ales cel de identitate națională a avut de suferit. Astăzi dacă o să căutăm în dicționarul explicativ al limbii române la identitate găsim următoarea definiție: „Faptul de a fi identic cu sine însuși, asemănare, similitudine perfectă, ansamblu de date prin care se identifică o persoană”⁵. Pornind de la acest aspect trebuie să precizăm faptul că în perioada 1930 – 1940 acest concept era unul nou, necunoscut dar încet până pe la 1980 devine un termen indispensabil pentru o societate. Totuși ca și termen este introdus în anii 30 de Erik H Erikson, când se încerca mobilizarea comunității americane, care era în marea ei majoritate formată din imigranți europeni, în contextul în care se anunța un război între țara adoptivă a acestora și țara de origine. (Cum trebuiau acești imigranți persuadați să adopte identitatea americană și să nu se mai considere germani, italieni, japonezi etc). Astfel autorul „Erikson combină interesul său pentru dezvoltarea psihologică a individului în relație cu impactul factorilor istorici și socio-culturali, pe măsura conștientizării lor și are în vedere analizarea relației dintre ego și societate”⁶. Se ajunge din nou în situația amintită mai sus, când în centrul tuturor este ființa umană, iar un aspect important în crearea identității sale îl reprezintă sufletul acestuia, suflet care este determinant în dezvoltarea culturală a unei comunități.

Dintre toate perioadele enunțate mai sus, probabil cea mai prosperă perioadă și cu un avânt economic ridicat, consemnat în istorie a fost perioada interbelică. O perioadă care de

⁴ *** <https://dexonline.ro/definitie/identitate> accesat la 10.02.2020.

⁵ Ioana Leucea, *Constructivism și securitate umană*, Editura Institut European, Iași, 2010, pp.44.

⁶ Raoul Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Editura Institut European, Iași, 1997.

altfel se încadrează perfect în „mitul vârstei de aur” descris de Raoul Girardet⁷, adică o perioadă trecută privilegiată la care ne întoarcem, care poate reprezenta un etalon, un adevărat mit. Vorbim totuși de o perioadă despre care s-a discutat foarte mult, iar dilemele în privința acesteia sunt numeroase, deoarece sunt și istorici care contestă elogiul adus acestei perioade. Totuși nu avem cum să scoatem din context faptul că interbelicul a reprezentat perioada în care am recuperat cel mai mult decalajul care ne desparte de occident. Dar în același timp trebuie remarcat și faptul că partea de jos a societății, care stă la baza construcției României, adică țărănimea, trăia în condiții deprecabile, condiții de sărăcie, o societate care era în contrast cu societatea burgheză care trăia la orașe și care se putea ridica oricând la nivelul societăților occidentale.

Astfel în față noastră să ne este expusă o lume relativă, o lume a contrastelor, o lume în care erau bine primite mașinile agricole dar țăranii nu se arătau dispuși să le facă prea repede tovarăși de muncă, țărani care țineau toate obiceiurile vechi și care erau foarte sceptici la nou⁸. Pe acest contrast se formează o așa zisă identitate românească, contrast care-l găsim și în zilele noastre, un contrast în care „noi ducem o luptă cu noi”, o parte a societății care dorește schimbarea, iar alta care se mulțumește cu puțin și nu dorește nimic nou.

PROBLEMELE CULTURALE ȘI IDENTITARE ALE ROMÂNILOR SAU „NOI vs NOI”

Burghezie vs Tradiționalism

Primul lucru care trebuie precizat este faptul că se ajunge la un război modern ideologic, care s-a dat aproape tot timpul între modernitate și antimodernitate, între burghezie și partea de jos a societății, între nou și vechi, între cultură și civilizație. Aceste sunt principalele probleme pe care România le-a avut de rezolvat. Acest război care a început în acea perioadă dănuie probabil chiar și în zilele noastre când nu putem spune cu adevărat că ne-am modernizat, când nu putem fi de acord cu tot ce vine din străinătate și avem uneori impresia că ar trebui să ne păstrăm tradițiile. Dar susținem că suntem civilizați, deși nu multă lume mai știe ce înseamnă acest lucru. Dacă ne luăm după Oswald Spengler care asimila *cultura* creației spirituale iar *civilizația* celei materiale, cea dintâi organică, naturală, iar cea de-a doua o creație artificială, ușor de reprodus prin imitație și niciodată originală, se ajunge ca civilizația să fie negarea culturii, iar dispariția culturii să se facă odată cu civilizația⁹, în aceste condiții nu știu câți ar mai fi de acord cu faptul că ne-am civilizat. După cum se poate observa în cele expuse mai sus, problemele culturale, implică rezolvarea unor dileme, iar una foarte importantă este cea reprezentată de identitate. Aceasta este strâns legată de problema culturii, deoarece la baza teoriei identității se află relația dintre individ și societate, societate care are fundamente eminent culturale. Multiplele identități care se regăsesc în interiorul unei persoane le influențează comportamentul, gândirea, sentimentele, emoțiile, care sunt de fapt caracteristicile care-l integrează pe om în societate¹⁰.

Dar în cazul românesc, asistăm la o luptă care ar avea drept scop, definirea identității de român. Totul pornește odată cu perioada de modernizare, unde se ajunge la un moment dat la marea dezbatere intelectuală. Odată cu aceasta s-a întâmplat un lucru foarte interesant și anume faptul că partea educată a societății, în marea ei majoritate cea clasă mai înstărită care-și permitea studii în străinătate și care se aflau în vârful piramidei sociale, care deși au reprezentat o minoritate a societății, au încercat să pună bazele așa zisei modernității de sus în jos, o încercare de a educa și moderniza pătura de jos a societății care era majoritară. Bineînțeles că acest proces de modernizare nu a fost ușor, au existat multe reacții adverse față

⁷ Ion Bulei, *Românii în secolele XIX-XX, Europeanizarea*, București, Editura Litera, 2011, pp. 203 – 204.

⁸ Oswald Spengler, *Declinul occidentului*, Craiova, Editura Beladi, 1996.

⁹ Ioana Leucea, *op.cit.*, pp.45-46.

¹⁰ Ștefan Zeletin, *Burghezia Română*, București, Editura Humanitas, 1991, p.250.

de acesta, reacții care de fapt sunt foarte naturale în orice societate, însă aceste reacții nu au fost violente față de regimul care încerca să acapareze întreaga societate, ci a dus mai degrabă dezbaterea înspre un război ideologic ale cărui arme erau în principal ideile. Văzându-se în neputință de a recurge la fapte, reacțiunea românească a luat în chip firesc, forma teoretică¹¹.

Astfel se ajunge la primul și poate cel mai important personaj din acest război ideologic și anume la societatea „Junimea”, societate înființată de tineri occidentalizați care criticau și blamau situația în care se ajunge după Tratatul de la Adrianopol din 1829, când în Principatele Române se infiltrează amețitor de repede obiceiurile occidental-europene, acestea dominând arealul social autohton atât din punct de vedere economic, cât și cultural. Junimiștii spuneau că acel contact cu Europa nu a atins decât suprafața societății românești, căreia îi lipsesc un fundament și un conținut propriu¹². Printre membrii fondatori ai acestei societăți se află și Titu Maiorescu, cel care probabil a influențat cel mai mult doctrina și fagașul pe care trebuia să meargă societatea sus amintită, aceasta din urmă având o influență decisivă asupra vieții culturale românești, iar acest lucru s-a datorat în mare măsură capacității sale de mare organizator, conducător și nu în ultimul rând minunatelor sale calități intelectuale. El a fost acela care critica destul de aspru societatea din acele vremuri, o societate care posedă întreaga civilizație apuseană, dar în realitate, politica, știința, academiile, ziarele, teatrul și constituția erau toate moarte înainte de a se naște, niște „fantomă fără trup”, „forme fără fond”. Maiorescu fiind cel care descoperise un dezacord fundamental între instituții și structura socială a României contemporane lui. „Pentru el existau doar două clase în societatea românească, iar aceasta era formată din moșieri și țărani. El nega existența unei a treia clase – burgezia”. Această opinie se potrivea cu propria sa concepție și cea junimistă despre societatea românească, pe care o considera o „formă fără fond”¹³.

Prin cele descrise mai sus se ajunge oarecum la o minirevoluție culturală, în care țăranul devine personajul principal, fiind primul combatant, iar de partea cealaltă a baricadei sunt moșierii care reprezintă partea din vârful piramidei sociale, adică acea parte care trebuie blamată și batjocorită, fiind cea care nu a adus nici un beneficiu poporului roman. Astfel ne este descris un peisaj în care țăranul care era *autohton*, incult, analfabet, muncitor, personajul pozitiv, se află în război cu *străinul*, burghez, educat, cultivat, leneș, personajul negativ. Bineînțeles că toată această luptă este una ideologică, însă încet constatăm cum datorită literaturii din acea vreme și nu în ultimul rând junimiștilor, toate caracteristicile pozitive atribuite țăranului, devin trăsături ale poporului roman, principalul scop fiind acela de al blama pe strain. Astfel prin literatură *țăranul* devine oarecum inima românilor, singurul necontaminat de străin, țăranul fiind cel care deține adevăratele *valori* adică *limba și tradițiile*, este acel personaj de care societatea are nevoie deoarece, este onest, harnic și vine de la țară. De partea cealaltă a baricadei avem pe strain, acesta fiind cel care adună în cârcă toate defectele, fiind individualist, mincinos, leneș și bineînțesc că este stabilit în mediu urban. Interesant este faptul că această poveste cu străinul sau mai bine zis cu străinofobia se tot repetă în istoria României, indiferent de perioada la care vrem să facem referire.

Dar oare aveam atunci o societate fără burgeoisie, o societate care era așa cum spunea Maiorescu? Totuși dacă avem în față un război ideologic, un contrast tipic românilor, de partea opusă junimiștilor îl putem așeza pe Ștefan Zeletin care ne spune că: „prin burgeoisie se înțelege o parte a societății care se ocupă cu valori de schimb, adică cu mărfuri, iar prin aceasta se deosebește de acele partea societății care produc pentru satisfacerea nevoilor proprii, cum au fost multă vreme și în bună măsură au rămas și astăzi, păturile agrare. Privită de aproape burgeoisia cuprinde o trinitate socială alcătuită din cei ce produc mărfurile, sau

¹¹ Keith Hitchens, *România 1866 – 1947, București, Editura Humanitas, 1996, p.68.*

¹² *Ibidem*, pp. 68-74.

¹³ Ștefan Zeletin, *op.cit.*, pp.25-26.

industriașii, din cei ce le pun în circulație, sau negustori, și din cei ce ajută cu mijloace bănești atât circulația cât și producția, adică bancheri sau financieri”¹⁴. De aici se poate desprinde foarte clar concluzia că burghezia reprezintă acea pătură a societății care se ocupă cu schimbul de valori, iar acesta prin însăși natura sa trebuie să se desfășoare cât mai liber, ca o înțelegere care ulterior se poate finaliza într-un contract, dar asemenea lucruri sunt posibile doar în societățile liberale unde nu există constrângeri. În concluzie tot Zeletin ne descrie foarte frumos cum „caracteristica de bază a burgheziei este din punct de vedere economic, schimbul; din punct de vedere social-politic, libertatea. Burghezia fiind ca o plantă ale cărei rădăcini pornesc din relațiile de schimb și ale cărei ramuri se resfiră într-o atmosferă socială liberă”¹⁵.

După cum am observat această burghezie este nouă, ea vrea să creeze un om nou, un om liber să poată să-și vândă mărfurile să poată să facă schimburi fără bariere. Însă acest om se lovește de o veche concepție oarecum nobiliară – boierească, care nu vrea să de-a libertate oamenilor, mai ales clasei de jos a societății, de care are mare nevoie iar de acordarea unor privilegii acestora nici nu poate fi vorba. Datorită acestor impedimente, burghezia începe să pună la cale o serie de revoluții burgheze din punct de vedere economic și politic, până când reușesc să creeze această nouă ideologie liberă a oamenilor liberi. Avem de-a face cu așa zisa modernizare de sus în jos, burghezii, civilizații trebuie încet să-i învețe pe cei mulți cum să fie civilizați, astfel că încep să apară contrareacțiile acestei mișcări de civilizare. Pe fondul acestor probleme care au la bază un fundament cultural de identificare a celei mai bune căi de urmat pentru nația română, se ajunge la o perioadă de înflorire culturală și anume acea perioadă interbelică la care ne place de fiecare dată să ne raportăm, în care România a reușit să se dezvolte cum nu a mai făcut-o niciodată. După cum putem observa până aici, asistăm la o primă luptă mai degrabă ideologică „noi vs noi”, o luptă care duce încet la crearea unei identități naționale. Imediat după perioada susmenționată, urmează însă o epocă mai sumbră în istoria României și anume epoca comunistă, în care asistăm la o nouă confruntare, însă aceasta nu mai este o luptă doar ideologică ci este o luptă pe viață și pe moarte. Combatanții de data aceasta sunt burghezo-moșierii și comuniștii, însă de data aceasta cei din urmă vor încerca nimicirea inamicului, o confruntare în urma căreia cea care va pierde foarte mult va fi nimeni alta decât România.

Comunism vs Bughezo-moșieri.

De data aceasta în rolul principal avem *comunismul* care încearcă într-o oarecare măsură să recreeze societatea din punct de vedere mental, iar opoziții ei în special burghezo-moșierii să fie nimicite. Aceștia încercă și reușesc din păcate să reseteze memoria opiniei publice care cu timpul este eliminată și dirijată înspre cele dorite de gloriosul partid. Ei nu sunt ca reacționarii de dinainte, care nu agreau perioada prezentă lor și elogiau trecutul, comuniștii sunt cei pentru care perioada prezentă reprezintă un adevărat etalon iar pentru supraprecierea acesteia ei aduc adevărate ofense perioadei de dinainte în care burghezia avea principalul cuvânt și reprezenta personajul principal. Odată cu venirea comunismului asistăm la o încercare de modernizare de jos în sus, exact invers tuturor canoanelor. Brusc odată cu naționalizarea partea de jos a societății care reprezintă și grosul ei, devine monolitică ca un bloc de piatră, cu un singur partid, o singură clasă socială, o singură societate, o singură identitate toate acestea reprezentau națiunea însăși, iar toți care nu fac parte din națiune, trebuie să dispară, să fie eliminați, deoarece nu se mai încadrează în națiune, adică în societate. Astfel se pun bazele eliminării întregii clase burghezo-moșierească.

Această distrugere, nimicire a adversarului trebuie, să aibă la bază și o anumită

¹⁴ *Ibidem* pp.26-27.

¹⁵ Comisia Prezidențială pentru analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*, București, 2006, p. 10.

ideologie, adică populația să fie într-o oarecare măsură de acord cu deciziile luate de către conducere, sau mai bine spus cel puțin așa ar fi vrut să creadă această conducere, deoarece părerea acestora nu a contat niciodată. Astfel se începe pe toate căile o resetare a memoriei opiniei publice, prin multe minciuni, neadevăruri, care urmau a fi repetate la infinit astfel încât la un moment dat oamenii le credeau sau le confundau cu adevărul. Pe acest trend începe o rescriere a istoriei, o nouă presă, o nouă mentalitate care era bineînțeles dictată de la Moscova prin acoliții săi care conduceau țările din vechiul bloc comunist.

Această luptă la care am făcut referire, dintre nou și vechi nu s-a oprit, nici în zilele noastre, există și acum multe persoane care nu văd cu ochi buni această occidentalizare a României, însă niciodată această luptă nu a avut drept scop eliminarea adversarului cum a avut-o în perioada când lupta era dată de către comuniști. Pentru aceștia principalul scop cum am mai spus era acela de a elimina orice gândire care le era potrivnică, nu au încercat să reformeze această clasă burgheză ci să o elimine, deoarece aceștia erau contaminați de idealuri liberale, de idealuri înalte și mult superioare partidului, partid care după cum am arătat era una cu poporul. Dacă încerca-i să-i aduci critici partidului, aduceai critici poporul, acest lucru nu era posibil, nu era permis și în niciun fel acceptat. A fost o perioadă sumbră în care tot ce s-a clădit în perioada reacțiunii din perioada interbelică s-a dărâmat.

A fost de fapt un război pe toate fronturile care avea drept scop punerea pe picioare a unui sistem totalitar fără precedent. „Ceea ce s-a realizat a fost o nouă formă de sclavagism care a inclus, pe lângă controlul vieții economice, politice și sociale, și condiționarea mentală a subiecților statului totalitar. În sistemul totalitar comunist, partidul era cel care definea deopotrivă ceea ce era permis și ceea ce era interzis. Spre a relua o formulă a lui George Orwell: în universul totalitar, tot ce nu este interzis, este obligatoriu. Inclusiv datorită oamenilor de a fi fericiți în pofida condițiilor degradante la care îi condamnă sistemul”¹⁶. Înainte de orice, trebuie să avem în vedere faptul că s-a încercat întemeierea unei societăți pretins egalitară, din care trebuia să dispară clasele sociale. Însă cu timpul se ajunge la o altă situație utopică în care tot după spusele lui George Orwell: „toți suntem egali doar că unii sunt mai egali decât alții”¹⁷. Aceste sunt în mare, auspiciile prin care se inserează în mentalul colectiv ideea de identitate românească în perioada comunistă. O identitate pură, necontaminată de elemente străine, o identitate indigenă, naturală, autohtonă care nu poate fi negociată. Acest construct susmenționat se afla într-un contrast evident cu ideea nouă, conform căreia, identitatea ar putea fi construită, multiplă, instabilă, negociată etc.

Cele relatate mai sus reprezintă doar câteva etape, prin care a trebuit să treacă poporul român pentru a ajunge unde este acum. Multe oscilații, multe reorientări, multe resetări ale mentalului colectiv, lucruri în urma cărora am ajuns ca nici în zilele noastre, să nu putem fi siguri de calea noastră, de cum ar trebui să fie adevăratul roman și care ar trebui să fie adevăratul lui drum. În această situație nesigură ne aflăm acum când totul pare a fi fără sens, fără niciun orizont, când se încearcă construirea de ziduri cât mai înalte și nu poduri care să facă legătura între oameni și comunități. Tot mai mult ne îndreptăm spre o societate închisă ermetic, fără legături cu exteriorul. Întrebarea este dacă mai există și o altă cale?

RESURSE CULTURALE ALE MODERNITĂȚII, RĂSPUNSUL PROBLEMELOR ACTUALE.

Dacă ne orientăm cronologic, după perioada comunistă societatea românească pășește oarecum încrezătoare spre un nou început și ajunge în anii 90, după o perioadă

¹⁶ George Orwell, *Ferma animalelor*, București, Editura Polirom, 2018, p.189.

¹⁷ Andrei Marga, *Schimbarea lumii. Globalizare, geopolitică, cultură*, Târgu Jiu, Editura Academia Brâncuși, 2013, p.6.

sună, în care întreaga societate a avut de pățit, astfel încât partea culturală nu avea cum să scape de resetarea mult dorită, iar după acest procedeu, cultura încearcă să se recupereze chiar și în zilele noastre. „România se află poate în cea mai gravă criză din istoria ei modernă o criză diversificată, cu origini eminamente indigene, are nevoie de reconstrucție, dacă este ca această țară să conteze printre țările prețuite ale lumii civilizate. O astfel de reconstrucție este dependentă de relansarea în forme noi a propriei culturi, la nivelul interogațiilor de astăzi”¹⁸.

După cum se știe, rezolvarea acestor dileme a preocupat pe foarte multă lume, iar niște răspunsuri obiective am identificat în lucrările domnului Marga care ne descrie cultura din zilele noastre ca pe „un ansamblu de idei filosofice și tehnologice, simboluri artistice, teorii științifice și programe ideologice, precum și încorporarea acestora în instituții, tehnologii, comportamente, cultura reprezentând întregul, constituit din idei, imagini, expresii de trăiri și căutări ale sensului dar și obiectivarea acestora în viața comunităților”¹⁹. Astfel vedem cât de importantă este conviețuirea dintre cultură și comunitate, practic aceste două elemente fiind indispensabile. Hegel este cel care considera cultura fruct al spiritului libertății, spațiu al libertății. Nu există vreo cauzalitate naturală care să ducă la cultură, aceasta reprezentând rezultatul libertăților asumate de oameni. Însă în zilele noastre comunitățile europene, comunități din care facem și noi parte sunt în degringoladă, într-o totală lipsă de orizont, care afectează și mai mult concepția acestui termen în România. „Astfel se ajunge într-o societate plină de cinism, altădată „David îl biruia pe Goliat, astăzi Goliat îi amintește lui David cine e sus și puternic și cine e jos și supus”²⁰. Minciuna încet dar sigur a devenit un mod de viață pentru societate, adevărul fiind cel care pierde teren. „S-a intrat într-o societate a minciunii, la care consimt atât minciinoșii cât și cei mințiți. Suntem într-o societate infantilă, o societate a indiferenței, în care fidelitatea față de principii și convingeri s-a stins, iar individul tot mai singur se refugiază în tribalism, asigurat de diferențele identitare. Avem o societate invizibilă, o societate a riscului, în care valorile, adevărul, binele, frumosul, sunt supuse deconstrucției, cunoașterea câștigă în specializare și concretizare, dar a pierdut înțelegerea lumii, s-a ajuns ca nesiguranțele să covârșescă siguranțele de altă dată”²¹. Ne aflăm într-o situație destul de delicată, o situație destul de problematică, iar cei care trebuie să găsească ieșirea și rezolvarea tuturor problemelor suntem noi. Problema este eminamente culturală, mai ales datorită faptului că nu există fragment social care să nu aibă o trăsătură culturală.

CONCLUZII

„Nu este vorba desigur de a blama cultura pentru eșecurile sociale, în general. Cultura nu poate prelua răspunderea pentru lipsa de voință politică de a moderniza destul, pentru politici economice greșite și costisitoare, pentru legislații carente și anacronice, pentru crize economice și sociale”²². În fapt cultura este formată din „idei, simboluri, teorii, doctrine, ce aparțin artei, științei, filosofiei, religiei și se asumă de oameni în trăirea efectivă a vieții lor istorice. Nivelul cel mai profund la care putem surprinde cultura este cel al ordonării trăirii umane a vieții în condițiile date ale lumii, al inducerii unui sens. Putem înțelege cultura drept acel angajament al oamenilor ce înseamnă asumarea unui sens, un sens al vieții personale, un sens al trăirii în comunitate, un sens al istoriei, un sens al lumii în care ne aflăm”²³. Acest lucru trebuie să se întâmple și în România și anume „revenirea la sens”. Iar din punct de vedere identitar ar trebui să reușim în sfârșit să răspundem la întrebările esențiale fără de care

¹⁸ *Ibidem*, p.276.

¹⁹ *Ibidem*, p.277.

²⁰ *Ibidem*, pp.278-281.

²¹ Andrei Marga, *Cultură, Democrație, Modernizare*, București, Editura ICR, 2012, p.24.

²² *Ibidem*, p.42.

²³ Aurel Petrescu, *Opera lui Camil Petrescu*, p.79

nu cred că vor reuși să progresăm : Cine sunt eu?; Cine suntem?; pentru a ne putea întreba cine vrem să fim? Pentru că suntem ceea ce vrem să fim.

BIBLIOGRAPHY

- Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România, Cele Trei Dictaturi*, Ed.Rao, București, 2010.
- Andrei Marga, *Cultură, Democrație, Modernizare*, București, Editura ICR, 2012.
- Andrei Marga, *Schimbarea lumii. Globalizare, geopolitică, cultură*, Târgu Jiu, Editura Academia Brâncuși, 2013.
- Comisia Prezidențială pentru analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*, București, 2006.
- Constantin Rădulescu Motru, *Cultura română și politicianismul*, Ed.Soceu&Co, București, 1904.
- George Orwell, *Ferma animalelor*, București, Editura Polirom, 2018.
- Ioana Leucea, *Constructivism și securitate umană*, Ed.Institut European, Iași, 2010.
- Ion Bulei, *Românii în secolele XIX-XX, Europeanizarea*, București, Editura Litera, 2011.
- Keith Hitchens, *România 1866 – 1947*, București, Editura Humanitas, 1996.
- Oswald Spengler, *Declinul occidentului*, Craiova, Editura Beladi, 1996.
- Raoul Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Ed.Institut European, Iași, 1997.
- Ștefan Zeletin, *Burghezia Română*, București, Editura Humanitas, 1991.
- ***<https://dexonline.ro/definitie/cultur%C4%83>, accesat la 10.02.2020
- ***<https://dexonline.ro/definitie/identitate> accesat la 10.02.2020.